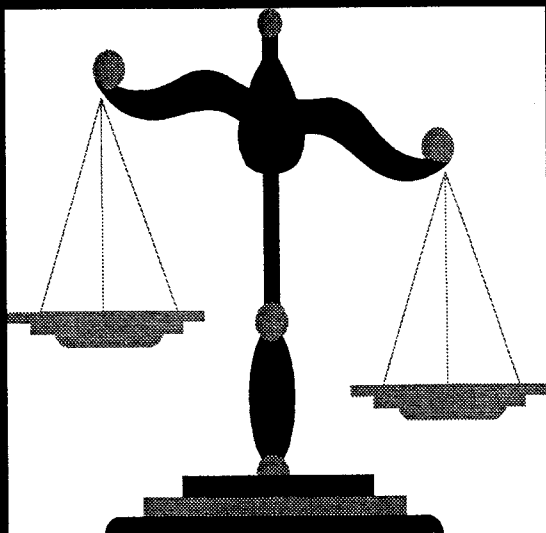

Ulf L. Vinje

I lovens navn!

Lensmenn i Karlsøy

1790 – 1990

SVERRE HOEL

En eneste gang i lensmennenes historie i Karlsøy har det oppstått et såkalt dynasti ved at sønn følger etter far i samme stilling. Det skjedde da Erik Hoel trakk seg tilbake, og sønnen

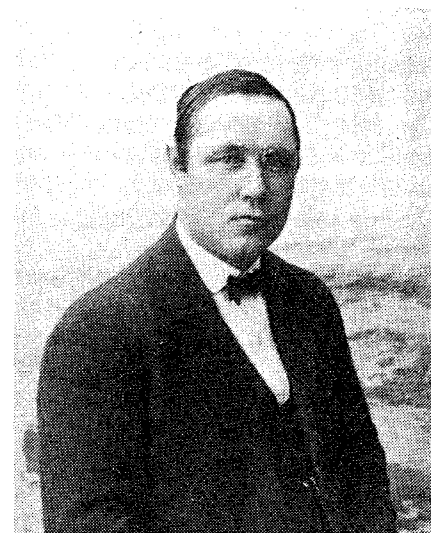
SVERRE HOEL

tiltrådte som lensmann i Karlsøy i 1926. Han ble født i Tromsø som eldste sønn til Erik og Othelie Hoel den 4. juni 1887.

Etter middelskolen begynte han i 1904 som betjent hos sin far. Denne stillingen hadde han i 10 år. Så ble det 2 år i Berg og Torsken, til han i 1915 ble tilsatt som fullmektig ved Tromsø Sund lensmannskontor. I 1921 ble han fullmektig hos Claus Dreyer på Skjervøy og var der til han ble tilsatt som lensmann i Karlsøy i 1926.

Like før jul i 1922, den 17. desember, ble han viet i Tranøy kirke med Olga Vilma Sivertsen, født i Tromsø 27. juni 1898, datter av kjøpmann Wilhelm Sivertsen, født 1850, og hustru Marie Wideberg, født i 1849.

Sverre Hoel er den eneste lensmann som har stått ovenfor et

valg på grunn av at landet ble hærtatt av en fremmed makt. Det norske NS-partiet gjorde situasjonen langt vanskeligere fordi disse partikoryfeene ikke bare gikk okupantens ærend, men også utøvet selvstendig myndighet i fullstendig utakt med norsk lov og rett.

I 1940 fikk han som de fleste andre lensmenn i Norge valget mellom tilslutte seg NS eller gå av som lensmann.

I den sørlige landsdel med mindre avstander og bedre kommunikasjoner fikk lensmennene organisert seg slik at de dannet en blokk mot

110841

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014
NS-bestemmelsen. Derfor var det bare et lite fåtall som meldte seg inn i NS, samtidig som de andre ble sittende. I nord var forholdene anderledes, og det var vel heller ingen som tok initiativet til mottiltak mot NS.

Det var også flere som resonerte slik at det kunne være bedre at den gamle lensmannen satt i ombudet som passivt medlem av NS mot at en aktiv nazist skulle ta over. Slik vurderte også Sverre Hoel situasjonen. Men dette er ikke hele sannheten. Sverre Hoel var ingen modig mann. Han hadde i tillegg ingen muligheter for å få seg noe annet å gjøre på Karlsøy som kunne gi ham inntekter til å underholde seg selv og sin familie.

Han tok et valg som han seinere dypt angret.

For det skjedde mere. Og den mest dramatiske hendelsen fulgte ham så lenge han levde.

Grytidlig på morgenen den 30. mars i 1943 ringte telefonen i lensmannsgården. Denne oppringningen skulle få vidttrekkende følger for Sverre Hoel. Da han la på røret skjønte han at han nå, stod overfor det største problem han noengang hadde møtt i sitt liv. Ut fra det handelsmannen hadde sagt skjønte han så alt for godt hva det virkelig dreide seg om.

Han var medlem av NS, passivt medlem, for han kjente ikke noen sterke sympatier for disse politiske strømningene. Samtidig var han lensmann og hadde plikt til å utføre sitt politimessige arbeide.

Hans første handling var å ringe sin overordnede, politimesteren i Tromsø. Imidlertid var det så tidlig ennå, at han ikke var kommet på kontoret.

Etter å ha tenkt seg om en stund ringte han sokneprest Lyshoel for å be om hans råd. Det er imidlertid lite trolig han fikk noe eksakt råd fra soknepresten. Hoel ringte så til en gammel kjenning på Ringvassøy og bad han undersøke nærmere om denne båten i Toftefjorden. En unggutt ble sendt avsted for å undersøke dette nærmere. Gutten kom tilbake noen timer seinere og kunne bekrefte at det lå en fremmed båt i fjorden, en bekreftelse som ble ringt inn til Sverre Hoel.

Etter ny betenkning ringte så Hoel opp politimesteren på nytt, og der fikk han klar beskjed: Ta lensmannsbåten og dra selv utover for å få bragt realitetene fram i dagen. Men Hoel var ingen modig mann. Lensmannsbåten var en 17 fot sjark og lite egnet til slike oppdrag. Hoel forsøkte å motargumentere med politimesteren, og spurte om han heller burde kontakte gestapo. På dette fikk han ikke noe svar. Politimesteren la på røret.

Like etter denne samtalen kom det inn en ny telefon fra handelsmannen og denne gangen lot han det skinne gjennom at han ville selv ta kontakt med gestapo om lensmannen vegret seg.

Etter en kort betenkning tok så lensmannen den skjebnesvangre telefonen til gestapo.

En halvtimes tid seinere fosset den tyske schnellbåten innom Karlsøya, satte en lettboat på sjøen. To matroser tok plass ombord og manøvrerte lettbooten inn til kaia. Sverre Hoel stod klar på kaikanten for å stige ombord.

Hva som skjedde i Toftefjorden er velkjent.

Hoel ble også etter ordre med til Tromsø. Og da fangene fra m/s BRATTHOLM ble skutt på idrettsplassen i Tromsø stod lensmannen i Karlsøy ringside.

Men da skuddene smalt og de unge motstandsmenn segnet om skjønte han rekkevidden av det han hadde vært med på. Han ble der og da fullt klar over at det ville komme et oppgjør seinere der han ville spille hovedrollen, der han skulle bli krevd til ansvar for sin unnfallenhet.

I tillegg til lensmannsbestillingen var Sverre Hoel også ordfører i Karlsøy under krigen. Men høsten 1944 meldte han seg ut av partiet.

Han falt i unåde, først hos NS, siden også hos de tyske okupasjonsmyndigheter. Han ble først fratatt vervet som ordfører, et verv som ble overtatt av lærer Gåsland på Nordeidet. Dernest ble han pålagt meldeplikt hos de tyske sjefene i Tromsø. De siste ukene før fredsslutningen i 1945 hadde han oppholdsadresse i Tromsø.

Under rettssaken som fulgte en tid etter fredsslutningen, var det lite av formildende omstendigheter som gikk i hans favør. Stemningen i hele landet var sterkt følelsesmessig for å straffe NS-folket hardest mulig, og dette var også noe Sverre Hoel fikk stifte bekjentskap med.

Han ble dømt til 14 års fengsel.

Etter et par-tre år roet gemyttene seg noe, og det oppstod en ettertenkningens tid. En av de som begynte å se nærmere på rettsoppgjøret etter krigen var stortingsmann, lagtingspresident Aldor Ingebrigtsen. Han fikk utvirket at Hoels sak ble vurdert på nytt, og Sverre Hoel ble benådet og fikk reise hjem til Karlsøy, vistnok i 1950.

Men de første årene etter at han slapp fri var ingen lett tid. Det var dårlig med inntekter. Folk flest hadde ikke den store motviljen mot Hoel, og da stillingen som kasserer

og bokholder i Karlsøy sparebank ble ledig fikk han den. Det var en bistilling med årslønn kr 700.-, men i den tiden var 700.- kroner ikke så helt lite. Han fikk i tillegg et par andre bierverv, og litt etter litt bygde han seg opp igjen. Da kneikene var som hardest måtte han ta opp et lån i bank for å ha til det daglige brød. I løpet av 1950-årene fikk han nyte godt av sine pensjons-rettigheter, og hans hverdag på hans eldre dager ble langt bedre enn han selv hadde tort håpe på.

I begynnelsen av 1960-årene ble hans kone, Olga, syk. En tidligere kreftsykdom blusset opp igjen, og denne gangen fikk sykdommen overtaket.

Så var han alene. De hadde ikke hatt barn i ekteskapet, men Olgas to barn fra første ekteskap og ei fosterdatter født under verdenskrigen, hadde han tatt til seg som sine egne og gitt dem sitt navn med fulle rettigheter.

En april dag like over påske i året 1975 sovnet han inn. Men også hans siste dager ble for ham dramatisk. Han var da blitt 88 år og ikke så lett bente som i unge år. En kveld snublet han i ei gulvmatte og falt, og han klarte ikke å komme seg opp igjen. Første neste formiddag da en nabo kom innom fikk han hjelp. Men da hadde han froset og pådratt seg lungebetennelse.

Legene på sykehuset kunne ikke gjøre annet enn å lindre smertene.

SLEKT OG FAMILIE

Sverre Hoel var som nevnt eldste sønn av Erik Hoel og hustru Othelie. Hun døde på Karlsøy 17. oktober 1925, mens hans far døde 16. november 1931. Det meste om Sverre Hoels slekt og familie er omtalt i avsnittet om Erik Hoel.

Olga Wilma eller Wilhelmine Hoel, født Sivertsen, født 27. juni 1898 av foreldre kjøpmann Wilhelm Sivertsen, født 1850 og hustru Marie Wideberg, født 1849. Wilhelm Sivertsen drev bl.a. brennevinshandel i Tromsø. Dette var før vinmonopolets dager. Han døde 2/10 1919, mens Marie døde 1. august 1921. Wilhelm er sønn av Erling Sivertsen, født i Trondheim i 1812, og hustru Marie Wideberg, født 1810 i Trondheim. Olga Hoel hadde mange søsken. Den mest kjente av dem var sokneprest, seinere biskop i krigsårene, Jørgen Sivertsen. Han var en av sokneprestene på Karlsøy som låg i gjerdekonflikt med Erik Hoel. Jørgen var sokneprest i Karlsøy fra 1915 til 1918. Han var i flere år sokneprest i Hammerfest, og skrev et flere binds verk om Hammerfest by. Men for å ta det

hele i rekkefølge:

Eldstesønnen, født i 1880 ble døpt Wilhelm. Han ble lærer.

Johan, født i 1882, ble sjømann Magnus, født 1883, var bl.a.

dampskipsekspeditor i Tromsø.

Ann Marie, født i 1886

Maria, født 1888. Hun ble født i Drammen.

Jørgen, født 1889, seinere prest og biskop. Fikk landssvikdom etter krigen og satt en stund i fengsel.

Hanna, født 1892

Erling, født 1896

Olga Wilma, født 1898, død på Karlsøy vistnok i 1963.

Olgas besteforeldre hette Elling eller Erling Sivertsen og Ingeborg Marie, født Borgersen. Han var snekker og flyttet nordover fra Trondheim til Tromsø hvor han drev sitt snekkerverksted i mange år. Olga Hoel hadde et ekteskap bak seg da hun ble gift med Sverre Hoel i 1922. Det syns som de dramatiske hendelsene stod i kø for både henne og hennes andre mann, Sverre Hoel. Et livsløp som i mange faser ikke var så enkelt å komme gjennom.

Vinteren 1920 var en uværsvinter av de skjeldne. Nesten daglig skriver avisene om uværets herjinger og skader som er forårsaket på sjø og land. Båter er knust, hus er skadet. Hurtigruta ble opptil 4 døgn forsinket. Samtidig med kraftig vind var det uvanlig

kaldt, ned mot 20 grader ute ved kysten mens det blåste orkan.

Søndag 21. mars 1920 gikk to ishavsskuter ut fra Bjørnøya med kurs for Norge. De to skutene, Ringsel og Olav hadde vært og hentet besetnings-medlemmene som hadde arbeidet en sesong på Bjørnøya. Været var strålende da de forlot øya. Slik beskriver en av de som var med Ringsel avreisen denne søndagen:

"Bjørnøen, kvit og fager i sneen, solbeskinnet lå denne vidunderlige øen deroppe denne søndagen Ringsel og Olav gikk ut med sin dyrebare last."

Natt til tirsdag 23. mars rauk det opp med et forferdelig vær. Ombord i Olav var det en besetning på 6 mann med bl.a. skipper og reder Kristoffer Eriksen og maskinist Håkon Emil Isaksen. Ombord befant seg videre 28 mann som skulle hjem etter mange måneders arbeide oppe i isødet.

Det er ingen som vet med sikkerhet hva som skjedde. Det eneste som ble funnet seinere av Ringsel var en skottvegg og litt av skanse-kledningen. Og slik beskriver denne samme mannen hvordan de følte det, mennene ombord i Ringsel der og da:

"Det er det siste bud fra Olav. Jeg stod i formiddag ombord i Ringsel"

og så på disse tingene, og jeg hadde en følelse av at ikke alene jeg, men alle de som stod omkring bare hadde ett brennende ønske: At disse vrakrestene kunne tale. At de kunne fortelle oss ord for ord om det store drama som har funnet sted der oppe ved Ishavskysten da en av Tromsøs stauteste og beste skuter gikk ned og tok 35 menneskeliv med seg i dypet."

Hjemme i Tromsø gikk mange pårørende og følte angst og usikkerhet. Da det ble kjent at det var funnet vrakrester som stammet fra m/s Olav var det ingen tvil lenger. Ishavsskuta Olav var forlist og alle ombord mistet livet.

En av de ^m som gikk der hjemme i Tromsø og ventet var Olga Isaksen, gift med maskinist Håkon Emil Isaksen ombord i Olav. Og den to år gamle datteren Gunnvor som

ventet på sin far. Olga selv var høygravid i 6. måned. Noen dager seinere kunne en i avisene lese en rekke dødsannonser, deriblant om Håkon Emil Isaksen. Han etterlot seg den 22 år gamle hustruen og sin 2 år gamle datter. Håkon Emil Isaksen var sønn av ishavsskipper Harald Isaksen og hustru Anna.

Seinere på året fødte hun sønnen som i dåpen fikk navnet til sin far Håkon Emil.

Med Sverre Hoels fratredelse som lensmann i Karlsøy var en epoke over.

To generasjoner lensmenn ligger begravet oppe på Karlsøy kirkegård, far og sønn. Og ved siden av hviler de to kvinnene som fulgte dem gjennom et langt liv.